

Отчет на Института за исторически изследвания при БАН за 2014 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ИНСТИТУТА ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегическа и оперативни), оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети съобразени с утвърдените през 2014 г. научни тематики

През 2014 г. Институтът за исторически изследвания развива основната си научна дейност в изследването на най-разнообразни теми от българското минало, както и в издирването, обработването и публикуването на извори за българската история. С тези си научни занимания Институтът се е утвърдил като водещ научен център в областта на историческата българистика. През изминалата година учените от Института са публикували 6 научни монографии, два тематични сборника и 7 сборника с документи, а общият брой на научните публикации в реферирани от световната система за реферирани списания, както и в различни нереперирани сборници и издания е 155, което е убедително доказателство за научната продукция на звеното. Тук, разбира се, от особено значение, е не толкова големият брой публикации, колкото проучваните теми. В мнозинството си публикациите изследват значими за българската история и общество, и същевременно неразработени от родната и чуждата историография, проблеми. Спазва се утвърденият стил академичните изследвания да се осъществяват въз основа на проучването на богат архивен и изворов материал, което дава основание да се твърди, че публикациите на учените от Института допринасят в най-голяма степен за поддържане на високото равнище на историческата наука в България. Освен разработваната българска проблематика, която представлява мнозинството от научните трудове, трябва да се отбележи, че учени от Института осъществяват сериозни изследвания и в областта на балканската, европейската и световната история.

Като безспорен научен успех през годината трябва да се отбележи защитата на дисертационен труд за присъждане на научната степен „Доктор на историческите науки“ от доц. Манчо Веков на тема: „Единиците за измерване в Европа преди въвеждането на Десетичната метрична система (XVII-XX век.) Теоретични и приложни аспекти“. Обем 578 стр.

Основна част от научната дейност на Института беше свързана с главните научни тематики на звеното. Изследователи от секцията по Средновековна история активно се включиха в националното отбелязване на 1000 години от смъртта на цар Самуил. Бяха организирани и множество научни форуми, свързани с тържественото отбелязване на 145 годишнината на основаването на БАН – конференции, семинари и изложби, посветени на важни събития и личности, свързани с историята на БАН. Активна дейност развива и организираният от Института семинар „Актуални проблеми на българската историография и изворознание“, на който бяха представени и дебатирани значими теми от най-новите изследвания на българската историческа наука. Значителна част от многобройните изяви на учени от Института в средствата за масова информация бяха също посветени на важни годишнини, свързани с българската история. Председателят на БАН акад. Ст. Воденичаров отбеляза, че вследствие на активната кампания, свързана с

145 годишнината на БАН се е почувствало видимо присъствие на Академията в медиите и обществото. Тя наистина се е отворила към хората и нараснал нейния обществен авторитет. Институтът има пълното основание да приеме, че за тези положителни резултати той има съществен принос.

През годината учени от Института бяха отличени с престижни международни и национални награди, които освен че са резултат на техните безспорни професионални качества, са отличен атестат за цялостната дейност на Института за исторически изследвания. Доц. Пенка Пейковска беше наградена с „Унгарски златен кръст за заслуги“ за цялостните ѝ научни постижения в областта на унгаристиката. Монографията на доц. Й. Гешева „Фамилия графове Пеячевич между легендите и реалността (втората половина на XVII – XX век). Историко-генеалогично изследване“. С., 2012, бе наградена в Конкурса за високи научни постижения, посветен на 145-годишнина на БАН, за направлението Културно-историческо наследство и национална идентичност. Трудът бе оценен като едно от най-успешните изследвания в българската историческа наука със значими приноси в развитието на българската генеалогия. Bulgarian Studies Association (BSA) САЩ, обяви труда на гл. ас. д-р Е. Костова *Medieval Melnik from the Late Twelfth to the Late Fourteenth Centuries: Historical Vicissitudes of a Small Balkan Town*, Sofia: ARCS, 2013, за победител и присъди на автора годишната награда John D. Bell 2014 Memorial Book Prize. (BSA Newsletter (<http://foreninger.uio.no/bsa>). Наградата се връчва за приноса на изследването в популяризирането на българската история зад граница.

Научният и експертният потенциал на членовете на Института позволява да се предположи, че перспективите за развитието на основните научни тематики са добри и ще продължи осъществяването на активна научна дейност в тази насока. За 2015 г. звеното предвижда да бъде организатор на редица международни и национални форуми, посветени на значими годишнини от българската и световната история. В сътрудничество и с подкрепата на различни държавни институции (Министерство на отбраната, Министерство на културата и др.) ще се проведат конференции, кръгли маси, тържествени сесии, свързани с участието на България в Първата и Втората световна война, осъществяването и защитата на Съединението, края на комунистическите режими в Централна и Източна Европа, 200 години от рождението О. Бисмарк, мястото и ролята на Тракия в българската история и др.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020. Извършени дейности и постигнати резултати.

Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020, приета от 41 Народно събрание на 28 юли 2011 г. предвижда да се осъществят редица мерки за повишаване качеството на научните изследвания. Стратегията трябва да допринесе за превръщането на българското общество в общество на знанието. Именно на науката се определя водещата роля за постигането на главните цели, поставени от ръководните органи на Европейски съюз – издигане конкурентноспособността на европейската икономика, голяма трудова заетост, повишаване благосъстоянието на населението, увеличаване броя на високообразованите европейци.

Учените от Института за исторически изследвания са водени в своята дейност от твърдото убеждение, че развитието на фундаменталните научни знания пряко и косвено допринася за цялостното образователно и културно издигане на едно общество и по този начин съдейства за повишаването на общия жизнен стандарт на населението.

Несъмнено именно на Българската академия на науките като най-голяма и ръководна научна институция в страната и в частност на Института за исторически изследвания в качеството му на водещ център в областта на историческата българистика се пада определящата роля да допринесат за издигането качеството на научните изследва-

ния. За учените от Института това означава да задълбочат степента на изследванията в анализа и синтеза и същевременно да разширят полето на своите изследователски търсения с нови значими за обществото и държавата теми.

Основната цел на повишаване качеството на научните изследвания на Института е да съдейства за духовното издигане на българската нация. Пряката насоченост е за повишаване на качеството на образованието в България, за изграждане на високообразовани български граждани, горди със своята национална идентичност. Безспорно в тази сфера предизвикателствата са сериозни с оглед на отчитания през последните години спад в областта на висшето, а също и на по-долните степени на образование. В тази връзка учени от Института провеждат и участват в проекти водещи до повишаването качеството на историческото образование и научните изследвания. Проф. Тодев, проф. Илиев и доц. Гребенаров ръководят проекта България – извори и документи имащ за цел издигане професионалната подготвеност на младите учени и докторанти на Института. Много учени от Института (доц. Р. Чукова, доц. Д. Вачков, доц. П. Пейковска, доц. Ал. Гребенаров, гл. ас. Д. Динева и др.) се включиха в проекта Студентски практики и под тяхно ръководство през 2014 г. 112 студенти от СУ „Св. Кл. Охридски“, УНСС, УНИБИТ, НБУ, ВМБУ преминаха стаж към Института, завършил с написването на изследователски текстове на различни теми от българската и световната история.

В сфера, където Институтът може пряко да допринесе за повишаване на конкурентноспособността на българската икономика е развитието на туризма. Тук особено добри са перспективите пред изследователите от секциите „Средновековна история“ и „Българите, Османската империя и Европа XV-XIX век“. Техните изследвания и експертна дейност биха позволила да се разкрие в най-пълна степен голямото културно-историческо богатство на българските земи и да се използва за утвърждаването на България като водеща туристическа дестинация, както в рамките на Европейския съюз, така и в световен мащаб.

Повишаването на качеството на историческите изследвания в областта на политическата, стопанската, социалната история би се отразило и върху друга много важна дейност, осъществявана от учени от Института – оказване на експертна помощ на различни институции на централната и местната власт при вземането на решения и провеждането на съответните политики. През годината членове на звеното предоставиха експертни консултантски услуги на различни министерства (на външните работи, на образованието, на културата), банкови институции (БНБ), ДАНС, просветно-образователни организации и др. Трябва обаче категорично да се отбележи, че в това отношение все още не се използва големия потенциал, който има Института. Освен че, държавните органи не се възползват в достатъчна степен от възможностите да се допитват до Института по въпроси относно определянето на позиции и дори политики в различни области на обществения ни живот, но и учените от своя страна, трябва да бъдат по-активни в представянето на своите експертни способности.

И през следващата година звеното ще продължи да насочва основните усилия на своята научна дейност към изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания. Но освен желанието и натрупаните знания, несъмнено за постигането на високите цели за повишаване на качеството на научната дейност, а оттам и на конкурентноспособността на икономиката, е необходимо по-съществено финансово подсигуриране на изследователската работа на учените от Института. Едва ли е достатъчно уверението, че изплащането на заплатите е гарантирано и няма да се стига до неплатен отпуск в края на година – практика, позната от недалечното минало. Нека да не се забравя, че и за забавянето на кариерното развитие на редица колеги в Института, главната причина са ограничените финансови средства, с които звеното разполага. Очевидно е, че за да се създава по-качествен научен продукт са нужни по-сериозни инвестиции от

страна на държавата, така както се предвижда в приетите от Европейския съюз документи.

1.3. Извършени дейности във връзка с т. 1.2.

Научноизследователският процес в Института за исторически изследвания е организиран на проектния принцип и затова усилията на учените от звеното като цяло са насочени към успешното изпълнение на проектите, подчинени на основните научни тематики и към реализирането на получения от тях научен продукт.

След подновяването през тази година на дейността на Института се работи по два проекта, одобрени от Националния Фонд „Научни изследвания“. Те са: „ProtoBulgaria Digitalis: Прародина и произход. Проблеми по идентифициране на българите в контекста на евразийските етнокултурни процеси“ с ръководител проф. дин Валери Стоянов (в момента тече законната процедура по уточняване на финансирането) и „Историческа демография на българските общности в Македония и Украйна (края на XIX до средата на XXв.). Статистически анализ“, чийто ръководител е гл. ас. д-р Станислава Стойчева. Техният срок на продължителност е до 2016 г. Със средства на фонда се подкрепя и излизането на две научни списания, които се издават от Института (ВНР) или сътрудници от Института заемат водещо място в редакционните му органи (Македонски преглед). Като цяло обаче, трябва да се отбележи, че е необходимо учените от звеното да проявят по-голяма активност в търсенето на финансова подкрепа от Фонда, отговаряща адекватно на значимостта на изследваните от тях теми.

Със задоволство трябва да се отбележи, че през 2014 г. успешно се разви и финалният етап от проекта на Института по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския социален фонд към Европейския съюз. Проектът е на тема „България – извори и документи“. Научен ръководител е проф. Илия Тодев, а координатори са доц. д-р Александър Гребенаров и д-р Володя Милачков. Макар, че проектът приключва през март 2015 г. голяма част от заложените в него цели вече са успешно осъществени. В работата му се включиха голям брой млади учени и докторанти, които през целия период на проекта участваха в множество дейности, повишаващи тяхната професионална квалификация.

По този проект млади учени от Института работиха по темата: „Възрожденска Тракия. Документи“ под научното ръководство на проф. дин Илия Тодев. В резултат на дейността им през 2014 г. излезе документален сборник на тема : „Тракийските българи във възрожденския печат“. В завършващ етап на подготовка е и сборник с материали от международна конференция, посветена на Балканските войни, които ще бъдат публикувани на английски език.

Освен това членове на Института участваха в други проекти, финансирани по Оперативни програми на структурните фондове, по които Института не е водеща организация. 9 учени от звеното участваха в проекта „Судентски практики“ – проф. Ив. Билярски, доц. Й. Гешева, доц. Ал. Гребенаров, доц. Р. Чукова, доц. П. Пейковска, доц. Д. Вачков, гл. ас. В. Стоянова, гл. ас. Д. Динева и ас. Н. Поппетров. Гл. ас. д-р Р. Сечков е ръководител на проект „Разработване, внедряване и оценка на въздействието на усъвършенствана политика в Държавна агенция “Архиви”, а ас. д-р Д. Валентинова участва в проекта „Квалификация на педагогическите специалисти“.

През 2014 учени от Института разработваха, проекти, поръчани и финансирани от различни министерства. Под ръководството на доц. д-р Ал. Гребенаров изследователи от секция История на българския национален въпрос подготвиха и издадоха сборник „100 от Охридско-Дебърското въстание“ и участваха в работата на Националния инициативен комитет за честване на 110 години от Илинденско-Преображенското въста-

ние, Доц. д-р Лизбет Любенова ръководи проект за изследване на ръкописното и книжовно богатство на Черепишкия манастир, който приключи с издаване на документален сборник.

В тази сфера перспективите за 2015 г. се очертават като окуражаващи. Благодарение на дейността на акад. Г. Марков, проф. Ил. Тодев и доц. Ал. Гребенаров Министерство на отбраната се е ангажирано да финансира издаването на сборници и провеждането на конференции, посветени на участието на България в Първата и Втората световна война. В тези проекти участват учени от 4 изследователски секции на Института, което ще даде възможност проблематиката да бъде изследвана от най-разнообразни аспекти.

През 2014 г. в Института се работи и по 8 проекта по линия на ЕБР, които ще бъдат по-подробно представени в частта на доклада, посветена на международното сътрудничество.

Гл. ас. д-р Д. Динева участва в Международен научен проект на тема: "East Central European Migrations during the Cold War", в който са включени изследователи от над 10 страни. Гл. ас. М. Малинова участва в международен проект на КАОН на тема: „Китай – страните от Централна и Източна Европа“.

Наред с тази дейност сътрудници от звеното през 2014 г. разработваха общо 20 индивидуални и колективни проекти, финансирани от бюджета. Всичките проекти са одобрени и контролирани от Научния съвет на Института и разглеждат значими теми от българската и световната история. През отчетния период успешно приключиха 4 проекти, част от които завършиха с подготвянето на монографични изследвания или тематични сборници, а общо за завършилите и текущите проекти излязоха студии и статии, публикувани в авторитетни научни списания.

В сравнение с миналата и през тази година броят на проектите по бюджетната субсидия намалява, като най-вече това е вследствие на увеличаване на колективните проекти. Тази тенденция може да се разглежда като положителна, тъй като подобни проекти позволяват да се изследват по-крупни и мащабни теми, изискващи познания в най-разнообразни области, които могат да бъдат предоставени само един по-голям кръг от специалисти. Положителен е и фактът, че много колеги участват в повече от един колективен проект, което също е показателно за разширяване на техните научни интереси и сфери на изследователска дейност.

През 2014 г. Институтът за исторически изследвания разви и активна публицаторска дейност. Броят на публикациите на учените от звеното, излезли от печат в изданието от световната система за рефериране, индексирание и оценяване са 47 и предадените през годината за печат са 48. От тях публикации в списания с импакт фактор или импакт ранг са излезли 3, а 13 са под печат.

Значим е броят на публикациите на изследователите от Института в различни тематични сборници, материали от конференции и други издания, невключени в световната система за рефериране, индексирание и оценяване. В тази група излезлите от печат през годината са 114, а предадени за печат – 99.

От огромно значение за работата, както на Института, така и на отделния изследовател, е издаването на монографичен труд или сборник. През 2014 г. учените от звеното са издали или участвали в изготвянето общо на 16 книги – 6 монографични изследвания, 2 тематични сборника и 7 сборника с извори и една енциклопедия. Представени в хронологичен ред те са следните:

Монографични изследвания:

Любенова, Л. По пътя на българската духовност. Изд. „За буквите - о писменехъ”. С., 2014

- Т. 1. Изследвания по църковна история. 495 с. ISBN 978-619-185-011-2;

- Т. 2. Охридски митрополит Борис. 489 с. ISBN 978-619-185-122-5

Монографично проучване за последния български владика в Македония, Борис Охридски, изгонен два пъти от своята епархия – след Балканската война и след Първата световна война. В книгата се очертава архипастирската му дейност като управляващ Охридска митрополия, председател на Св. Синод в периода 1918-1924 г., екзархийски заместник в Цариград от 1924-1936 г. Проследени са приносите му за осветяване на храм-паметника „Св. Александър Невски”, провеждането на Втория църковно-народен събор 1921-1922 г., както и усилията му за съхраняване на Екзархията в Цариград въпреки политиката на българските правителства за нейното ликвидиране. Отделено е място и на книжовните му трудове. Монографията е първа по рода си и внася много поправки в някои откъслечни сведения за митрополита, при които са допуснати фактологични грешки и неточни тълкувания.

Димитър Митев, „Бяло море-изгубената мечта“ (България, Великобритания и Тракийският въпрос 1918-1923 г.), С. 2014, 303 с.

България посреща ХХ в. с нерешен докрай национален въпрос, с незавършено освобождение на всички земи, населени с българи. Дългосрочните стратегически интереси на третата българска държава сочат, че най-важното направление за териториално разширение е на юг и югоизток, т.е. Тракия. Националните възжелания на българите обаче, са насочени най-вече на запад и югозапад, към Македония. Емоционалният възрожденски модел на мислене от „екзархийски“ тип, доминира общественото съзнание на българското общество преди Балканските войни. Това огромно разминаване в приоритетните цели на българската държава, наред, разбира се и с редица други фактори, допринася за тежката национална катастрофа, която сполетява България през 1913 г. Без да спечели Македония, България губи Тракия. И все пак, една малка, но безценна в стратегическо и стопанско отношение, част от тракийското крайбрежие остава българска. Над земите между долните течения на Места и Марица, т.н. Западна Тракия, се вее българското знаме. България става средиземноморска държава. Втората национална катастрофа лишава страната и от тази безценна придобивка. Монографията изследва отчаяната, но обречена съпротива на българската държава срещу решенията на победителите от Антантата да я отстранят от Егейския бряг. Борбата е обречена, защото България предварително е загубила битката, тя е в лагера на победените и разгромените. Абсолютно сама, без нито един съюзник, било Велика, било регионална сила, страната е принудена да се раздели със своя средиземноморски блян. Свирепите закони на имперската политика на Великите сили-победителки и най-вече на пряко ангажираната в Източното Средиземноморие Великобритания, ѝ отреждат друга съдба – тя не трябва да стъпва на две морета ...

Поппетров, Н. – В. Божинов. Национално могъща и обединена България. Формациите на радикалната десница и националният въпрос. С., ИК Гутенберг, 2014, 273 с., с ил., ISBN 978-619-176-023-7

Състои се от две части - колективно изследване и документална част. Представено е отношението на различните формации от радикалната десница към националния въпрос, видян през аспекти като: ревизия на мирния договор, решаване на проблема с българските малцинства зад граница, становища по външната политика на страната и по международното положение, цялостна визия за национално-териториалния проблем на страната.

Колективното изследване съдържа отделни авторски разработки: а) два въвеждащи текста: върху спецификите на националния въпрос и върху отношението на българския фашизъм към националния въпрос, както и б) отделни изследвания за 11 организации от крайно десния политически спектър на страната, отразяващи вижданията на тези организации върху националния въпрос.

Документалната част включва текстове – статии, програмни текстове, манифести, апели и пр. от отделните организации, отразяващи тяхното отношение към националния въпрос.

Виолина Атанасова. Българското огледало. Образът на Индия в България: краят на 19 – краят на 20 век

От периода на Възраждането до края на XX век присъствието на Индия в българското общество е трайно и осезаемо. Въпреки географската отдалеченост интересът към нея често надхвърля чисто информативните рамки и прераства в живо емоционално възприятие.

Поставен в исторически контекст, въпросът за формирането и развитието на образа Индия у нас позволява да се проследят неговите най-важни характеристики и промените, които настъпват в него в резултат от новите условия след средата на XX век и особено след установяването на двустранните отношения между НР България и Република Индия през 1954 г. В същото време се налага изводът, че съществува определена приемственост в представите за страната, изразена преди всичко в преобладаващия до края на XX век културен образ на страната.

Марков, Г. Друга история на Най-голямата война. Първа книга. Разгарянето на пожара, Издателство „Захарий Стоянов, С., 2014, 391 стр. ISBN 978-954-090-874-8

Генов, Г. Беломорска Македония 1908 – 1916 г., изд. от Veritas et Pneuma Publishers, New York – Toronto, 2014, 332 pp., ISBN : 978-954-9566-70-3 – *преиздадено съчинение.*

Тематични сборници:

Известия на Института за исторически изследвания, Т. XXXI. Сборник в чест на проф. д.и.н. Стефан Дойнов. Редакционна колегия: Илия Тодев (отг. ред.), Румяна Радкова, Михаил Станчев, Николай Жечев, Пламен Божинов, Елена Хаджиниколова, Любомила Соленкова (научен секр.). Акад. изд. „Проф.Марин Дринов”, 2014, 484 стр. ISSN 2367-5187.

Сборникът в чест на 75-годишнината на един от водещите наши специалисти по история на Българското Възраждане проф. Стефан Дойнов е проект на секция „Бълга-

рите, Османската империя и Европа“ на Института за исторически изследвания. В сборника, който излиза като отделен том от възстановената поредица „Известия“ на Института, са включени интервю с юбиляра, библиография на неговите трудове и 34 статии и студии на автори от различни български и чужди академични институции. Повече от една трета от разработките са дело на учени от Русия, Украйна и Молдова – страни, с които тясно са преплетени диренията на проф. Дойнов. Текстовете в тома са посветени преди всичко на теми, които съвпадат с основните акценти в творчеството на юбиляра: българските преселения в Южна Русия по време на Възраждането; руско-турските войни и руската имперска политика спрямо българите през XIX век; Източния въпрос. Засегнати са и различни недостатъчно изучени или дискуссионни въпроси на българските движения за политическа, църковно-национална и културна еманципация в техните вътрешни или международни измерения, както и някои аспекти на демографското развитие на българската възрожденска нация. Голяма част от разработките в сборника стъпват върху слабо използвани или неизвестни досега източници от наши и чужди архиви, и подлагат на сериозна преоценка общоприети до момента в историографията постановки.

100 ГОДИНИ ОТ ОХРИДСКО-ДЕБЪРСКОТО ВЪСТАНИЕ. С., 2014, 312 с.

Съставители: доц. д-р Александър Гребенаров, гл. ас. д-р Георги Георгиев

Първата част от изследователско-документалния сборник, издаден от Института за исторически изследвания – БАН, Държавна агенция „Архиви“, Македонския научен институт – София и Българския културен клуб – Скопие, съдържа докладите на българските участници в международната научна конференция и кръгла маса, проведени на 28 септември 2013 г. в Струга, Р Македония, по случай 100-годишнината от Охридско-Дебърското въстание. В този си вид са съобщенията на доц. д-р Александър Гребенаров, гл. ас. д-р Георги Н. Георгиев, гл. ас. д-р Войн Божинов (от ИИИ), доц. д-р Димитър Тюлеков (от ЮЗУ „Неофит Рилски“) и ст. експерт Надя Николаева (ДА „Архиви“), които предстоят да бъдат публикувани и от организаторите на посочените научни форуми. За по-пълно представяне, възприемане и осмисляне на въстанието в настоящето издание са включени и текстове на акад. Георги Марков (ИИСтИ), г-н Христо Миланов Матов и д-р Антон Панчев (СУ „Св. Кл. Охридски).

Втората част от книжното тяло допълва авторските изложения с факсимилета на архивни документи и други материали. Те осветляват героичните прояви на въстаниците през есента на 1913 г., предоставят данни за насилията на сръбската власт спрямо местните българи и албанци, разкриват помощта на българската държава за бежанците след края на въоръжените действия и др. За да станат достъпни до широка читателска аудитория, докладите са обнародвани на български и албански език, а някои текстове са преведени и на английски език. Анотациите на изворовия материал са на български и английски език.

Изданието спечели конкурс на Министерството на културата „В помощ на книгата“ през 2014 г.

Документални сборници:

Политиката като отговорност и изпитание. Теодор Иванов Теодоров 1859-1924. Кореспонденция, речи, спомени на съвременници. С., 2014. ИК „Петко Венедиков“, 418 с.+ 23 илюстр. ISBN: 978-954-9870-68-8. Състав. и автори на предговора и биографичната студия „От Елена до Ньой“- Р. Стоянова, В. Николова

Книгата е посветена на 155 години от рождението и 90 години от смъртта на държавника и политика Теодор Теодоров. Представител на втората генерация политически дейци на следосвобожденска България, той заема важни държавни, партийни и обществени позиции- депутат в 14 състава на парламента, министър в няколко кабинета, министър-председател и водач на българската делегация за мирните преговори в Париж след Първата световна война, един от ръководителите и стратезите на Народната партия. Книгата съдържа изследователска студия в размер на 55 стр. и документална част, в която са включени лична кореспонденция от и до Теодоров, негови речи, произнесени на партийни форуми и в парламента, спомени за него. Документите са снабдени с богат справочен апарат. Както очеркът, така и документалните материали, хвърлят светлина върху личните му виждания по важни политически проблеми, проследяват сложния му път на политик, партиен водач и парламентарист, разкриват качествата на неговия характер, взаимоотношенията с най-близкия кръг от хора, професионалните му достойнства като юрист и адвокат. Представени по този начин, те напомнят на съвременния читател, че България е имала своите достойни държавници и народни водители.

Поппетров, Н. Позицията на СУБ за науката. Съюзни документи 1956 -2014.С.,Съюз на учените в България, 2014, 265 с., ISBN978 – 954 – 397 -034-6 (Съставител и предговор)

Сборникът съдържа подбор от основни документи на Съюза на учените в България (до 1990 г. Съюз на научните работници): резолюции, решения, становища, изложения, меморандуми и др., създадени между 1956 и 2014 г. по основни въпроси на развитието на науката и на висшето образование в един близо шестдесетгодишен период. Те отразяват както активностите и гражданската позиция на една основна професионална организация от сферата на науката, така и основни проблеми и акценти от развитието на научната и образователната сфери в страната. Свидетелство са за стремежа на организацията да усети тенденциите, да разкрие проблемите и да очертае пътищата за тяхното решаване. Събрани заедно текстовете показват и спецификите на държавната политика в полето на науката и висшето образование, промяната в приоритетите пред научната общност в страната, водещите теми от дневния ред на държавата и обществото и др. въпроси на развитието на науката и на висшето образование в един близо шестдесетгодишен период. Те отразяват както активностите и гражданската позиция на една основна професионална организация от сферата на науката, така и основни проблеми и акценти от развитието на научната и образователната сфери в страната. Свидетелство са за стремежа на организацията да усети тенденциите, да разкрие проблемите и да очертае пътищата за тяхното решаване. Събрани заедно текстовете показват и спецификите на държавната политика в полето на науката и висшето образование, промяната в приоритетите пред научната общност в страната, водещите теми от дневния ред на държавата и обществото

Тракийските българи във възрожденския периодичен печат. Сборник с материали за българската възрожденска история. Ч. I: 1849–1871. Редакция, увод и коментар *Ил. Тодев*. Състав. *Р. Иванов, М. Левкова-Муцинова, Б. Минчева*. Предпечат: *Ст. Димит-*

ров. Институт за исторически изследвания – БАН, Национална библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“. С., 2014, 388 с. ISBN 978-954-430-2903-12-3

Личност, народ, история. Националноосвободителните борби през периода XV-XIX век. София, 2014 г. Научен редактор **Й. Гешева**. ISBN 978-954-9496-19-2.

Ръкописно и книжовно богатство на Черепишкия манастир. Документален сборник. Ред. **Л. Любенова**. Състав.: Състав.: А. Петрова, М. Урилски, М. Богданова, Св. Драганова, Кр. Шопова, Цв. Георгиева, Г. Лазарова, Кр. Кръстева, Вл. Христов. С., 2014. Дигитално издание на ЛЕФО-ЕООД

Гребенаров, Ал., В. Милачков (съставители и автори) - Програмни документи, материали и дейци на българското националноосвободително движение след 1878 г. С., 2014. ISBN 978-954-2903-13-0 (Издание на ИИст.И и др.). 64 с.

Марчева, И. 135 години Българо-руски дипломатически отношения. Сборник документи, състав: Б.Бужашка, И.Марчева М.Тодоракова, Св.Шаренкова, С, 2014, Форум „България-Русия, ISBN 978-619-7146-03-5, с.179.

Енциклопедия:

www. Enciklopedia Daritelstvoto. Он лайн издание на ЕД. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. Автори: **Р. Стоянова, Д. Гоцева** и колектив.

През 2014 г. Институтът за исторически изследвания се включи активно в организирането и провеждането на различни международни и национални форуми. Част от тях бяха свързани с изпълнението на отделни международни проекти, в които звеното е водеща организация, а други бяха проведени по повод годишнини на значими събития от българската история. Институтът за исторически изследвания стана съорганизатор на една от най-крупните научни прояви през годината в България в областта на историята, която получи и най-широк медиен отзвук – провеждането на международната конференция „Европейският югоизток през втората половина на Х – началото на ХІ век. История и култура“; Хиляда години от битката при Беласица и от смъртта на цар Самуил.

Другите значими международни научни форуми, на които Институтът беше организатор или съорганизатор са:

„Полша и поляците в новата българска история (средата на ХІХ – средата на ХХ век).“ Конференцията се проведе в София на 20-21 март 2014.

„Първата световна война. Памет на поколенията.“ София, 9-10 април 2014.

„Contacts and Conflicts in Central and Southeast Europe: Hungarian and Bulgarian Approaches“, Будапеща, 13-14 май 2014

„България – Русия. 135 години от установяването на дипломатически отношения: минало, настояще и бъдеще“. София, 7-8 юли 2014 г.

Кръгла маса с международно участие в чест на 110 години от рождението на акад. Димитър Косев. София, 6 ноември 2014 г.

„Константин Иречек: историк, държавник, общественик, мемоарист.“. София, 11 ноември 2014 г.

Институтът за исторически изследвания стана организатор и на 6 национални конференции:

1. „Средновековна България в контекста на балканската и европейската история и култура“ в чест на 90-годишнината на проф. д-р Василка Тъпкова – Заимова. София, 28 февруари 2014 г.

2. „Пътуване към България по археология, история и културен туризъм България в европейската култура, наука, образование, религия“, Шумен, 14-16 май 2014 г.

3. „Духовност и книжовност на българите през вековете.“ София, 27 май 2014 г.

4. “Град и памет”. Пазарджик, 5-6 юни 2014 г.

5. “Академик Иван Евстратиев Гешов (1849-1924)– държанник, общественик и учен, меценат на българската наука и култура”. Пловдив, 5-6 ноември 2014 г.

6. „Родословие - за нас, за обществото“. София, 20 ноември 2014 г.

Изследователите от Института активно се включиха в работата на голям брой международни научни форуми. С доклади на различни международни конференции, симпозиуми, семинари, кръгли маси, проведени в чужбина взеха участие проф. Иван Билярски в Лодз (Полша), Букурещ (Румъния); проф. Валери Стоянов в Астана (Казахстан) и Павлодар (Казахстан); доц. Петя Димитрова в Тираспол (Молдова); доц. Стефка Първева, доц. Пенка Пейковска, гл. ас. Ваня Стоянова, гл. ас. Димитър Митев – всичките в Будапеща (Унгария); гл. ас. Ина Григорова в Париж (Франция); гл. ас. Надя Филипова в Париж (Франция) и Анкара (Турция); гл. ас. Войн Божинов в Истанбул и в Москва (Русия); гл. ас. Детелина Динева във Виена (Австрия); гл. ас. Румян Сечков в Единбург (Великобритания); ас. Стефан Димитров в Истанбул (Турция); а гл. ас. Инна Манасиева е изпратила своя доклад за конференция във Варшава (Полша). Особено активно беше участието на изследователите от Института в международните научни прояви, проведени в България. В приложението към годишния отчет са описани темите на докладите и участниците в международните форуми.

Общата равностметка за 2014 г. в тази сфера на научната дейност е положителна – 37 учени от Института за исторически изследвания са участвали на 39 международни научни форуми с общо 63 доклади, но в сравнение с миналите 2012 и 2013 година намалението на броя на докладите е между 30 и 50 % (например експозетата, изнесени от учени от Института през 2012 на международни форуми са били 91, а за 2013 – впечатляващата цифра от 125). Този спад може да се обясни с факта, че през тази година нямаше организирани толкова мащабни международни форуми, какъвто беше например миналата година Международният конгрес по българистика.

Макар изцяло ангажирани с научните си занимания изследователите от Института положиха усилия и за популяризирането на научните исторически знания сред българското общество. Много съществен е броят на учените от Института, които са публикували статии в периодичния печат, давали са интервюта пред печатни и елект-

ронни издания, участвали са в предавания на исторически теми в различни български телевизионни и радио-програми. Броят на тези публични изяви на учените от Института е не по-малко от 164 (не всички са дали информация по този въпрос). Не е възможно да се изброят всички включили се в този род популяризаторска дейност и затова ще се споменат имената на тези с най-многобройни участия: акад. Георги Марков (над 40), проф. Илия Тодев (над 20), проф. Димитър Луджев (над 20), доц. Александър Гребенаров (над 20), доц. Лизбет Любенова (12), доц. Даниел Вачков (9), доц. Росица Стоянова (8); гл. ас. Христо Милков (6), ас. Николай Поппетров (14) и др. Тук е мястото да се отбележи, че доц. д-р Росица Стоянова е съавтор на изложбата „Благодетели и дарителство в България“. Изложбата беше представена в галерия „Средец“ на Министерство на културата (януари 2014 г.), във фойето на централната сграда на БАН (31 март- 13 април 2014 г.), в Регионален музей Пловдив (24 февр.- 14 март), в ДА-Пазарджик (юли), а от 11 юли досега е в Дом Витгенщайн, Виена.

Колеги от института продължиха и през тази година да издават така нужните за българското общо и специализирано основно и средно образование, различни учебни помагала. Така например гл. ас. д-р Румян Сечков е съавтор на три помагала, свързани с гражданското образование в България, а ас. д-р Евгений Кандиларов е автор на серия статии и тестове в Националното списание за подготовка и образователна информация „Акълчета“.

1.4. Полза/ефект за обществото от извършените дейности по т. 1.3.

Задълбочените и сравнително многобройни изследвания на учените от Института и през тази година продължават в много голяма степен да допринасят за цялостното развитие на историческата наука в България. А историческата наука от всички хуманитарни науки е в най-голяма степен свързана с изграждането на националната идентичност, без която е немислимо развитието на никоя нация. България е страна с дълга история и богато културно наследство, които обаче трябва да се изследват, анализират и управляват по начин, който да съдейства за духовното и материалното развитие на българското общество. Разбира се, освен общите научни ползи, дейностите, осъществени от Института имат и съвсем пряк обществен ефект.

На първо място, разработването на нови теми и проблеми от българската и световната история позволява да се повиши качеството на образованието по история както на студентите от хуманитарните специалности, така и на учениците от българското училище, както и квалификацията на преподавателите във всички степени на българското образование. Може да се предполага с голяма доза сигурност, че много от изследванията на учените от Института ще залегнат в лекционните курсове във ВУЗ и ще влязат в научната литература, използвана от студентите за тяхната подготовка.

Също така, може да се очаква, че новите тези, адаптирани към нуждите на гимназиалното и прогимназиалното образование, ще намерят отражение и в предстоящото написване на учебниците по История и цивилизация.

От голямо значение за обществото е и отбелязването на годишнини от важни събития от българската история, като например 1000 години от смъртта на цар Самуил, 100 г. от избухването на Първата световна война, 100 от Охридско-Дебърското въстание и др., както и на годишнини от рождението на проф. Константин Иречек, акад. Димитър Косев. Този род дейности, в които активно участват учени от Института пряко допринасят за укрепването на националната идентичност на гражданите на Република България.

Със своите научни занимания върху културното наследство по българските земи много учени от Института съдействат за развитието на туристическата дейност и за

оформянето на привлекателни за чуждестранните и българските граждани туристически дестинации.

Изхождайки от тезата, че поуките от историята съдействат за решаването и на актуалните проблеми, отговорно може да се заяви, че изследванията в областта на социалната и стопанската история, както и на международните отношения, пряко подпомагат държавните и обществените институции при изработването, провеждането и отстояването на определени политики и позиции по дадени държавни и обществени въпроси.

През 2014 г. учени от Института изготвиха редица становища по въпроси, отнасящи се до изработването на официални позиции на Министерския съвет, Министерството на външните работи, на Министерство на образованието и науката и др.

И през 2014 г. продължи и дейността си Семинарът на Института за исторически изследвания „Актуални проблеми на историята и историографията“. Ежемесечно на него се изнасят лекции, посветени на важни теми от българската и световната историография. Лектори на Семинара от Института бяха гл. ас. Д. Митев, гл. ас. И. Григорова, гл. ас. Н. Филипова, ас. Е. Кандиларов. В дейността му се включиха и доста учени от други звена на академията и системата на ВУЗ, което е показателно за реномето на Семинара сред научната общност. В рамките на Семинара се проведе и българо-унгарски научен форум, на който колегите от УАН проф. Пал Фодор и д-р Габор Деметер представиха своите нови монографични изследвания. Има основание да се твърди, че Семинарът отговаря на интереса на обществото към историческите знания и той има потенциала да се превърне във важен център за разпространение и популяризиране на достиженията на историческата наука.

1.5. Взаимоотношения с институциите

Естеството на професионалните занимания на учените от Института за исторически изследвания при БАН дава възможност за участие в дейности, свързани най-вече с национални културни институции и с някои правителствени и държавни органи. През годината бяха осъществени научни и културни прояви (конференции, изложби, чествания, издаване на сборници и диплянки.) с Министерство на отбраната, Министерство на образованието и науката, Министерство на културата, Дом Витгенщайн – Виена, Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, УНИбит, с различни общини и музеи в страната. Участието на учени от Института допринесе, споменатите институции успешно да осъществят редица свои конкретни задачи и дейности.

1.6. ОБЩОНАЦИОНАЛНИ И ОПЕРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ, ОБСЛУЖВАЩИ ДЪРЖАВАТА

1.6.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия)

Значителен е броят на учените от Института, които участват в различни комитети, съвети, работни групи и други експертни структури, свързани с работата на правителствени и държавни институции. Представители от това научно звено на БАН членуват в експертни органи към Вице-президенството (ас. Д. Валентинова), Министерския съвет (гл. ас. Р. Сечков), Министерството на образованието и науката (проф. Ив. Билярски, доц. Ил. Марчева, доц. Бл. Нягулов, доц. Д. Вачков, гл. ас. Р. Сечков), Министерството на транспорта и съобщенията (акад. Г. Марков), Министерство на външните ра-

боти (ас. Е. Кандиларов), БНБ (проф. Ил. Илиев, доц. Д. Вачков), ДА „Архиви“ (проф. Ил. Тодев, доц. В. Танкова, доц. Ил. Марчева), НАОА (доц. В. Танкова). Членове на Института разработиха становища и експертни мнения, поискани от Министерство на образованието и науката, Министерство на културата (секцията по История на България след Втората световна война), Министерство на външните работи (гл. ас. В. Златарски), ДАНС (ас. М. Левкова-Мучинова и ас. Ст. Димитров), различни общини в страната.

Учени от Института участват и в ръководните органи на международни научни комисии. Акад. Г. Марков е съпредседател на Комисията на историците от Република България и Руската федерация, а доц. Ил. Марчева – научен секретар от българска страна. Проф. В. Стоянов и доц. П. Пейковска са в ръководството на Българо-унгарската историческа комисия.

Представители на Института са включени в Управителните и Научните съвети на научни институции извън системата на БАН: Македонския научен институт (акад. Г. Марков, доц. А. Гребенаров, гл. ас. В. Стоянова, д-р В. Милачков), Тракийския научен институт (акад. Г. Марков, гл. ас. В. Стоянова), ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (акад. Г. Марков), Института за изследване на близкото минало (доц. Даниел Вачков).

Над 20 са учените от Института, които участват в редакционните колегии на реномирани български периодични научни издания Bulgarian Historical review, Исторически преглед, Историческо бъдеще, Родознание/Genealogia, Македонски преглед, История, Mediaevalia. Общата равностметка по отношение на експертната дейност е твърде положителна – 43 представители от Института са участвали в работата на 30 експертни органи и са направили 69 рецензии, писмени становища, мнения и оценки по различни научни, образователни и други, касаещи държавата въпроси.

1.6.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр. – до три най-значими проекти

През 2014 г. изследователи от Института продължиха работа по проекта „България – извори и документи“, финансиран от Европейския социален фонд, Министерство на образованието и науката и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси. Проектът е насочен към подпомагане развитието на научния потенциал на младите изследователи и докторанти в ИИИ, което съответства на целите на ОП „Развитие на човешките ресурси“ за повишаване пригодността за заетост на работната сила чрез качествени услуги в образованието и обучението, за изграждането на ефективно работещи образователни и обучителни институции и за установяване на устойчиви връзки между образованието, професионалното обучение и бизнеса.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2014 Г.

2.1. Не повече от едно най-ярко и важно научно постижение

За научно постижение на Института за исторически изследвания за 2014 г. Общото събрание на учените от Института определи монографичното изследване на **Димитър Митев, „Бяло море-изгубената мечта“** (България, Великобритания и Тракийският въпрос 1918-1923 г.), С. 2014, 303 с. направено от секцията „История на българския национален въпрос“.

2.2. Не повече от едно най-ярко и важно научно-приложно постижение

Научно-приложно постижение на Института за исторически изследвания за 2014 г. секция е **100 ГОДИНИ ОТ ОХРИДСКО-ДЕБЪРСКОТО ВЪСТАНИЕ**. С., 2014, 312 с. Сборник с документи и доклади от конференция на същата тема. Съставители: доц. д-р Александър Гребенаров, гл. ас. д-р Георги Георгиев.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

3.1. В рамките на договори и спогодби на ниво Академия

През 2014 г. продължи успешната работа по няколко международния научни проекти по линията на ЕБР с партньори, с които отдавна Институтът за исторически изследвания си сътрудничи. Досегашната съвместна работа е достатъчна гаранция за успешното осъществяване целите на проектите. Те са следните:

„Споделено минало в Централна и Югоизточна Европа: нови исторически извори, нови методи на изследване”, съвместен проект с Института по история при Унгарската академия на науките, с ръководител от българска страна проф. Ил. Тодев.

„България и Русия: диалог в историко-културното пространство на Югоизточна Европа. XVIII-XXI век.“ Проектът се разработва заедно с Института по славянознание към РАН. Ръководител от българска страна е акад. дин Георги Марков. По проекта е подготвен и даден за печат сборник с материалите от Международната конференция „135 години по-късно”.

„Пътуващата книга и създаване на общо културно пространство“ Съвместен проект с Института по история „Николае Йорга“ Румънска академия. От Института участва проф. Ив. Билярски

„Модернизационни процеси в Централна Европа и на Балканите XIX-XX в.”. Проектът се разработва съвместно с Историческия институт към Словашката академия на науките. От българска страна ръководител на проекта е доц. д-р Теодоричка Готовска-Хенце.

След успешното приключване на първия етап, през 2014 г. стартира вторият етап на проекта „Чешката славистика и българите /нач. 19 в. до 1918/“ – съвместен проект с Славянския институт към Чешката академия на науките. Ръководител от българска страна доц. д-р Теодоричка Готовска-Хенце.

През тази отчетна година се постави началото и на нов общ научен проект с Института „Н. Йорга“ към Румънската академия на науките. Темата е: „Историографии и публични употреби на историята в Югоизточна Европа, XIX – XXI век”. Ръководител на проекта е доц. Бл. Нягулов.

Започналите още през 2013 г. контакти с представители на Китайската академия за обществени науки приключиха с изработване на съвместен изследователски проект на The Bulgarian Transition as Part of the East European One at the End of the 20th and the Beginning of the 21st Centuries: Bulgarian and Chinese Points of View. Problems of Sources and Interpretations. Ръководител от българска страна е проф. Ил. Тодев. Контактите с Института за световна история към Китайската академия за обществени науки открива нови научни хоризонти за сътрудничество, които се надяваме да бъдат позлотворни и за двете страни. Началото е обещаващо – през октомври гл. ас. Д. Динева и гл. ас. Инна Манасиева посетиха Пекин, проведеха срещи и дискусии, а Д. Динева изнесе и лекция, посветена на реформите в България след 1989.

Продължава да бъде преобладаващо сътрудничеството с изследователски центрове от страни от Източна и Централна Европа. Това се дължи, както на отдавна изгра-

дените интензивните контакти със сродни академични звена, така и на факта, че тези части на континента имат доста общи проблеми в миналото си, а също и сродни перспективи в настоящето, което позволява да се обособят съвместни изследователски теми от общ и за двете страни интерес. Положителна тенденция е, че през годината се установиха научни контакти с нови партньори от Република Китай и Република Македония, което дава възможност за разработване на нови изследователски теми и представяне дейността на Института на едно по-широко международно поле. През следващата година е необходимо да се продължат усилията в тази посока и да се привличат нови международни партньори за осъществяването на съвместни научни продукти.

3.2. В рамките на договори и спогодби на институтско ниво

През 2014 г. продължи ползотворното сътрудничество с посолството на Република Полша. През март се проведе международна научна конференция на тема: Полша и поляците в новата българска история (средата на XIX – средата на XX век). Изготвен е сборник с материали от конференция, който предстои да излезе през тази година.

Ръководството на Института се включи активно в установяването на научни контакти с Института за национална история към Македонската академия за наука и изкуство. В София и в Скопие се проведеха работни срещи с колеги от македонското научно звено, на които се договори разработването на съвместен проект на тема: Модернизационни процеси на Балканите под османска власт през 19 и началото на 20 век. Ръководител на проекта от българска страна е проф. Ил Тодев, а освен участници от Института за исторически изследвания, се включиха и учени от Софийския университет и от други научни звена на Академията.

Традиционно активни са и научните контакти с унгарските историци. През октомври се проведе българо-унгарски научен форум организиран от Института, Българо-унгарската историческа комисия и Унгарския културен институт в София на тема: „Унгарската османистика и българистика – актуални постижения“.

През годината бяха организирани и някои срещи, които в бъдеще е възможно да доведат до осъществяването на някои съвместни научни инициативи. През април директорът на Музеят на златото в Богота (Колумбия) г-жа Мария Урибе – Вийегас посети Института и обсъди с ръководството и с учени възможностите за научно сътрудничество.

Като цяло обаче, осъществяването на международно сътрудничество на институтско ниво се сблъсква с един фундаментален проблем, свързан с острия недостиг на финансови средства, който изпитва Институтът за исторически изследвания. Разработването на съвместни теми, които изискват осъществяването на командировки, дори и краткосрочни, организирането на международни конференции и издаването на сборници с материалите от тях се нуждаят от значителна финансова подкрепа, която Институтът трудно може да си осигури. Понякога, за да участват в международни конференции, учените са принудени, въпреки ограничените си финансови възможности, да поемат сами част от разходите.

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНОТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

Учебно-образователната дейност на Института за исторически изследвания се реализира в две основни направления: преподавателска работа във ВУЗ и подготовка на докторанти и специализанти.

През отчетната 2014 година учени от звеното са преподавали в различни университети в страната и чужбина. Най-значителна е преподавателската им дейност в СУ

„Св. Климент Охридски“ (проф. дин Валери Стоянов, доц. д-р Пенка Пейковска, ас. д-р Доротея Валентинова, ас. д-р Евгени Кандиларов), Университета за национално и световно стопанство (проф. дин Димитър Луджев), Университета по библиотекознание и информационни технологии (доц. д-р Лизбет Любенова), Варненски свободен университет (проф. дин Иван Билярски); Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (доц. д-р Васка Танкова), Центъра за обучение-БАН (доц. д-р Йорданка Гешева, доц. Лизбет Любенова, доц. д-р Благовест Нягулов, доц. Ил. Марчева). Доц. д-р Александър Гребенаров е изнесъл лекции на кандидат-студенти в Скопие по проект на Министерство на външните работи на Република България в рамките на 50 часа. Проф. Иван Билярски е изнесъл курс лекции в Университета в Тулуза и в Университета в Лодз.

Отделни лекции са изнесени в България от проф. Иван Билярски, доц. д-р Теодоричка Готовска-Хенце, д-р Володя Милачков, гл. ас. д-р Любомила Соленкова.

Водени са лекции и спецкурсове във ВУ и ЦО при БАН на общо над 30 теми: Съвременен ислям на Балканите; Европа в международните отношения; Идеология и технология на прехода към демокрация и пазарна икономика; Европейски проекти в българската култура 19 и 20 век. История на българската държава и право; Южнославянски литератури и култури; Малцинства и етническа политика в Югоизточна Европа; Балканите от Паневропа до ЕС; Историография; Етнология; България в историята и културата на модерния свят; Държавни институции в България; Политика, икономика, общество в България след Втората световна война; История и култура на Унгария през XIX и XX век и други; България и страните от Източна Азия и др.

В преподавателската сфера общата равностметка е: 11 учени от Института са изнесли в 8 университета в страната и чужбина над 1200 часа лекции и упражнения.

Към 31 декември 2014 г. на подготовка в Института се числят 12 докторанта, от които 10 редовни и 1 на самостоятелна подготовка. През годината изтече срокът на 5 докторанта и те бяха отчислени с право на защита. На тях им предстои да финализират работата по своите дисертационни трудове и да ги представят пред Научно жури.

През 2014 към Института бяха зачислени петима нови докторанти – четирима редовна докторантура и един на самостоятелна подготовка.

В заключение може да се каже, че както и в предишните години не малък брой изследователи от Института успешно съчетават научната с преподавателската дейност.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Тази точка не се отнася до изследователската дейност на Института, чийто хуманитарен профил не предполага използване на иновационни методи и технологии в работата на звеното.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО

Финансовият отчет е представен отделно приложение

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНТО ЗА 2014 Г.

8. СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ НА ЗВЕНТО В ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ, ПРЕПОРЪКИ

През 2014г. продължи издаването на списание „Исторически преглед“, въпреки редица трудности - предимно от финансов характер. Освен традиционните рубрики, които отразяват приемствеността в издателската политика, бяха оформени тематични блокове по повод кръгли годишнини от исторически събития или посветени на научните приноси на видни учени с цел максимална актуалност на информацията.

Прави впечатление увеличеният брой публикации от чуждестранни автори (Унгария, Словакия, Косово, Русия) и от български учени, работещи в чужбина (Чехия, Франция), което свидетелства за траен интерес към „Исторически преглед“ не само в България, но и сред задграничната научна общност. В това отношение показателен е и значителният чуждестранен абонамент за електронната емисия на списанието, представена чрез CEEOL. В Български измерения абонаментът за книжния носител на списанието също е увеличен спрямо 2013г.

През 2014г. „Исторически преглед“ успешно участва в конкурс за спонсориране на научна периодика към Фонд "Научни изследвания". Бяха ни отпуснати 6000 лв., които, макар и с много ограничения, покриват производствените разходи по изработката на четири броя от списанието. Искрено се надяваме и на финансова подкрепа от ЦУ - БАН, за да може да продължи издаването му.

През 2014 г. редакцията на сп. Bulgarian Historical Review подготви три двойни книжки, с което донякъде компенсират изоставането в номерацията на изданието. През следващата година работата в тази насока трябва да продължи до пълното решаване на проблема, без сливане на отделни книжки или пропускане на номерация. За това отчасти ще помогне и спечелената субсидия по конкурса на Фонд „Научни изследвания“ – Българска научна периодика 2014. Сумата е максималната отпусната за едно издание в тази конкурсна сесия, но не е достатъчна за нормалната подготовка на списанието. BHR ще разчита на приходи от абонамент и онлайн продажба чрез сайта на Central and East European Online Library (CEEOL) и EBSCO, както и на други източници (абонамент, продажба и др.). Периодичните издания са първостепенна грижа на ръководството на ИИИ и ще бъдат направени всякакви усилия, за да се запази тяхното качество и престиж в научния свят. Интересът към списанието е сериозен и от страна на авторите от България и чужбина, и от читателите му онлайн, за което свидетелстват влизанията в него чрез CEEOL. Списанието излиза на четири чужди езика и присъства в световни база-данни и международни индекси.

Друга наложителна задача пред редакцията на BHR за 2015 г. е завършване на страницата му на електронния сайт на ИИИ на български и английски език.

Фондът на библиотеката на Института за исторически изследвания при БАН се състои от книги и периодични издания (списания и поредици) получени от Централна библиотека, от книги и периодични издания (списания и поредици), получени като дарения на библиотеката, които се намират в обособена библиотека „ДАР“, както и от книги закупени с пари от института които са в обособена библиотека „ДАР-И“. През 2014 г. към този фонд се прибавиха и книгите закупени по Оперативна Програма Развитие на Човешките Ресурси.

През изтеклата 2014 година фондът на библиотеката, получен от Централна библиотека се увеличи с 499 тома, които включват книги и периодични издания (списания и поредици). Този прираст като се прибави към фонда на библиотеката за 2013 г., получен от Централна библиотека се получава общия фонд до момента, който е 60987 тома. От общия брой на фонда на библиотеката получен от Централна библиотека до края на 2014 г. 40988 тома са книги, 19680 тома са периодични издания и 319 са специален вид

документи. Прирастът на периодичните издания (списания и поредици), получени от Централна библиотека за 2014 г. е 301 тома. Общата стойност на заглавията книги и периодични издания (списания и поредици) получени от Централна библиотека в библиотеката на института за 2014 г., които са 499 тома, е 16858,49 лв., от които броят на книгите е 198 тома на стойност – 5273,77 лв., и броят на периодичните издания по заглавия 113 тома на стойност – 11584,72 лв. От тях 52 заглавия са списания на стойност 8839,42 лв. и 61 заглавия са поредици на стойност 2745,30 лв. От общият брой на прираста книги и периодични издания (списания и поредици) получени от Централна библиотека за 2014 г. разделени по начин на постъпление: 73 тома са покупка, 354 тома са книгообмен, 66 са дар и 6 тома са депозит.

Стойността на фонда на библиотеката, получен от Централна библиотека до края на 2014 г. 397 797,33 лв.

Както беше отбелязано в началото на отчета общият фонд на библиотеката се състои освен от книги и периодични издания (списания и поредици) получени от Централна библиотека, така и от книги и периодични издания (списания и поредици), които са подарени на библиотеката и се намират в обособена библиотека „ДАР“.

Общ фонд в томове – 2124 тома

Общ фонд книги в томове – 1765 тома

Общ фонд периодични издания в томове – 359 тома

Дарове получени през 2014 г. в библиотеката

Брой получени томове през годината – 79 тома книги и 14 бр. списания плюс включително 43 тома книги и 17 бр. списания подарени от Сърбия и Унгария на института.

Общата стойност на даровете за 2014 г. е 2613,47 лв.

Общ фонд на обособената библиотека „Дар“ при Института за исторически изследвания на БАН до края на 2014 г. – 2124 тома. От тях 1765 тома книги и 359 тома периодични издания.

Остойността на фонд „Дарове“ (книги и периодични издания) до края на 2014 г. – 21395,02 лв.

Книгите закупени по ОПРЧР 1 и 2 част са 79 тома на стойност 3507,24 лв.

Общ фонд на обособената библиотека “ДАР-И” при Института за исторически изследвания – БАН, книгите в която са набавени със средства на Института за исторически изследвания – БАН до 2014 г. (включително) - 362 тома на стойност – 5857,75 лв.

Като предложение за 2015 г. трябва да се посочи належащата нужда на библиотеката от закупуването на принтер с оглед на това, че предстои обработването на книгите, което се състои в изготвянето на фишове на компютър, след което те следва да бъдат принтирани и залепени на фишове. Принтер е необходим и за улесняването на текущата работа по предаване на докладни записки, отчети и инвентаризации.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

Научният съвет е избран от Общото събрание на учените от Института за исторически изследвания на 29 май 2012 г. и допълнен на 28 януари 2014 г.

Списък на членовете на Научния съвет на Института за исторически изследвания при БАН

1. Проф. дин Илия Илиев – председател
2. Акад. дин Георги Марков
3. Чл. кор. дин Румяна Радкова - пенсионер
4. Проф. дин Илия Тодев
5. Проф. дин Валери Стоянов
6. Проф. дин Димитър Луджев
7. Проф. дин Иван Билярски
8. Проф. дин Витка Тошкова - пенсионер
9. Доц. д-р Олга Тодорова
10. Доц. д-р Стефка Първева
11. Доц. д-р Пламен Божинов
12. Доц. д-р Йорданка Гешева
13. Доц. д-р Даниел Вачков
14. Доц. д-р Илияна Марчева
15. Доц. д-р Тамара Стоилова
16. Доц. д-р Румяна Чукова
17. Доц. д-р Манчо Веков
18. Доц. д-р Благовест Нягулов

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА НА ЗВЕНТО

Прилага се отделно към доклада.

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРЪЩЕНИЯ.

АИ – Академично издателство
БИД – Българско историческо дружество
БНТ – Българска национална телевизия
ДА – Държавна агенция
ИИИ – Институт за исторически изследвания
ИК – Издателска къща
ИП – Исторически преглед
МОН – Министерство на образованието и науката
НАОА – Национална агенция по оценяване и акредитация
ОП – Оперативна програма
ОС – Общо съхранение
ПИНИ – Помощни исторически науки и информатика
РАН – Руска академия на науките
ФНИ – Фонд „Научни изследвания“
ВНР – Bulgarian Historical Review